אבק רבית אינה יוצאה בדיינין ור' יוחנן אמר אפי' רבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין א"ל התם בסברא פליגי התם (א) בקראי פליגי דא"ר יצחק מ"ט דרבי יוחנן אמר קרא בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה לחיים ניתן ולא להישבון רב אחא בר אדא אמר מהכא ויראת מאלהיך אני ה' למורא (ב) נתתיו ולא להישבון רבא אמר מהכא התועבות האל עשה מות יומת דמיו בו [יהיה] והוליד בן פריץ שופך דם הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים מה שופכי דמים לא ניתנו להישבון אף מלוי רבית לא ניתנו להישבון ואמר רב נחמן בר יצחק מ"ט דרבי אלעזר דאמר קרא וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי עמך ואלא במאי קמיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה: ל"א בהני שינויי דשנינן (ג) (לישנא אחרינא) ברבית קצוצה לאביי לא מהדר רבית לרבא מהדר רבית והא אביי נמי סבר (ד) מפקינן ריבית קצוצה בדיינין דאמר אביי הדין דמסיק בחבריה ארבע (מאה) זוזי בריביתא ויהביה ליה למלוה (א) בחנותיה גלימא דשוי חמשא בארבעה כי מפקינן מיניה ד' מפקינן מיניה והאי זוזא במתנה הוא דיהב ליה ורבא אמר חמשא מפקינן מיניה מ"ט כולה בתורת ריביתא קאתי לידיה אלא כי קא מיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה: ת"ר (ה) כל אשר בו מום לא תקריבו (ו) מה ת"ל אם בלא תשחטו הרי כבר אמור למטה (ז) אלא מה ת"ל (ג) בל תקריבו בל תקדישו מכאן אמרו המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות משום (ח) בל תקדישו בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו משום ר' יוסי בר' יהודה אמרו אף קבלת הדם: אמר מר אם בל תשחטו הרי אמור למטה היכן אמור דתניא עורת או שבור או חרוץ או יבלת לא תקריבו מה ת"ל אם בל תקדישו הרי כבר אמור למעלה אלא מה ת"ל (ג) בל תקריבו בל תשחטו (ט) ואשה לא תתנו מהם אלו אשים אין לי אלא כולן מקצתן מנין ת"ל מהם זריקת דמים מנין ת"ל על המזבח לה' לרבות שעיר המשתלח ולה' לרבות הוא (ב) והתניא אי קרבן שומע אני אף קדשי בדק הבית שנקראו קרבן כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' ת"ל ואל פתח אהל מועד וגו' הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו משום שוחטי חוץ שאין ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו משום שוחטי חוץ אוציא אני את אלו ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן ראויין לפתח אהל מועד ת"ל לה' מי שמיוחדין לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה' אמר רבא (י) התם מעניינא דקרא (יא) ואל פתח לרבות לה' להוציא הכא דאשה להוציא לה' לרבות טעמא דכתב קרא לה' הוא דלא מייתי שעיר המשתלח (יב) הא לא רבי קרא לה' הוה אמינא שעיר המשתלח בעל מום שפיר דמי (יג) מכדי אין הגורל קבוע אלא בדבר הראוי (יד) אמר רב יוסף הא מני חנן המצרי היא (טו) דאמר אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזווג (טז) ליה נהי דשמעת ליה לחנן המצרי דלא הוי דיחוי (יז) דלא צריך הגרלה מי שמעת ליה דילמא מייתי ומגריל אלא אמר רב יוסף הא מני ר"ש היא דתניא מת אחד מהן מביא חבירו (יח) בלא הגרלה דברי ר"ש רבא אמר לא נצרכא כגון שהומם בו ביום (יט) וחיללו על חבירו ס"ד

(ד) ב) **אבק רבית.** הכא ע"י מכר כגון המוכר שדהו ואמר אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא לך באלף זוז ואם לגורן בי"ב מנה וברבית קצוצה קמיפלגי אביי דאמר [ד:] מהני כרבי יוחנן ורבא כר' אלעזר דהכא ליכא קרא לא הכי ולא הכי: **התם בסברא פליגי.** בתמיה קאמר. התם בקראי פליגי כו': **לחיים ניתן.** כלומר שלא יחיה ולא להשבון ואפי' לרבא מהני דהא כתיב קרא: **בשינוי קונה.** דאביי סבר שינוי שטיה ועבר על דעת המקום קונה בר מהיכא דכתיבי קראי ולרבא לא קני אלא היכא דכתיבי קראי. ולא איתפרש לן דליהוי מידי בינייהו אלא תירולי דהני תיובתא דמר אית ליה דמשום דמהני ולא מהני הוא ומר אית ליה משום טעמא דקראי. כא) וכ"ב (ה) דמלינו למימר בשינוי קונה כגון גוזל עלים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים דלאביי קנה ואינו משלם אלא עלים וצמר ולרבא לא קנה ומשלם הבגדים והכלים וכי פרכינן לעיל [ע"א] לרבא מהא דקתני הגוזל עלים ועשאן כלים כו' לא תימא שאני התם דכתיב אשר גזל אלא הכי תימא אלא לאמרי כמאן דאמר שינוי לא קני דפלוגתא היא בבבא קמא בפרק מרובה (דף סו.) ובהגוזל קמא (שם צג.) דאיכא למאן דאמר שינוי קונה ומפיק טעמא מאשר גזל (ה) כעין שגזל ואיכא מאן דאמר שינוי לא קני ויליף מוהשיב את הגזילה (ו) מכל מקום אם כן מה ת"ל אשר גזל לומר שאינו מוסיף חומש על גזל אביו: הכי גרסי' **ל"א בהני שינויי דשנינן.** וכין האי לישנא ללישנא (כב) דשמיע לי בשינוי קונה ליכא מידי אלא זה ירושלמי וזה בבלי: **תנו רבנן אם (ו) בל תשחטו הרי כבר אמור למטה.** שלא ישחטו בעל מום למזבח. ולקמן מפרש לה והקטרה נמי וזריקת דמו לקמן מפרש: **א"כ מה ת"ל לא תקריבו לא תקדישו: ה' שמות.** לקמן יליף להו: (ז) **המקדיש בעלי מומין.** והקטירן כולן לעולה: **אלו אשים.** הקטרת (כג) אימורין: **לרבות שעיר המשתלח.** שהמקדישו בעל מום לוקה משום לא תקדישו: (ח) **קרבן.** בשחוטי חוץ כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' להקריב קרבן לה': הכי גרסינן **אי קרבן שומע אני כו'.** ומהדר אלעיל בתורת כהנים (ט) דקתני לעיל יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ת"ל קרבן על הקרבן הוא חייב ואינו חייב על החולין אי קרבן שומע אני כו' כלומר אי קרבן הא דרשת שומע אני אפילו השוחט (כד) בדק הבית בחוץ יהא חייב כרת שהרי הם נקראו קרבן כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' וגו' כלי זהב אצעדה וצמיד דהיינו למלאכת המשכן: **שאינו ראוי לפתח אהל מועד.** כגון קדשי בדק הבית שאינם ראויין לבא לפתח אהל מועד שהרי בעלי מומין הן דאמרן לעיל [ע"א] המתפיס תמימין לבדק הבית עובר בלא תעשה: **אוציא את אלו ולא אוציא את פרת חטאת.** פרה אדומה שאם שחטה בחוץ שלא כמצוותה שלא ע"ג מערכתה שיתחייב כרת וכן שעיר המשתלח אם שחטו בחוץ יתחייב כרת שהרי תמימין הן דבפרה כתיב (במדבר יט) אשר אין בה מום ושעיר מרבינן (ל)(ליה) לעיל שלא יהא בו מום: **יצאו אלו.** אלמא (כה) (ס) להוציא שעיר הוא: **התם.** דלאו פתח אהל מועד מרבה כל התמימין הקדושין להתחייב עליהן בחוץ לה' תו למה לי ודאי להוציא הוא: **אבל הכא דאשה להוציא.** גבי בעלי מומין כתיב (ויקרא כב) ואשה לא תתנו מהם וגו' ומשמע העולה לאשים חייב עליו (כו) מקדישו בעל מום משום לא תקדישו אבל שאינו עולה לאשים לא ואימעיט ליה שעיר הילכך לה' להוציא למה לי הא מיעטיה מואשה אלא ודאי לרבות (י) הוא: **שפיר דמי.** לאקדושיה: **הא אין הגורל.** של שם קובע (ע) אלא בדבר הראוי לשם (כז) דכי מייתי ומגריל לא ידע אהי מינייהו סליק גורל של שם הלכך בעל כרחין תרווייהו בעינן תמימין וקרא למה לי: **כגון שהומם.** לאחר הגרלה וחיללו על חבירו והוא בעל מום נמי וקמ"ל דהאי שמיללו לקי משום דהקדיש בעל מום ולהכי נקט חיללו דאי לאו דחיללו על בעל מום ליכא מלקות דלא תקדישו על השני:

סד"א

ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח. פירש"י ביומא פ' שני שעירי (דף סג.) דל"ג פרת חטאת (א) שהרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיג.) תנן פרת חטאת ששרפה חוץ מגיתה ושעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל שאינו ראוי לבא לפתח אהל מועד (ב) ופריך בגמ' עלה ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד הוא והתניא ומייתי הך ברייתא דהכא ואי גרס בה פרת חטאת כי היכי דפריך משעיר המשתלח הכי נמי הוה מצי למיפרך מפרת חטאת ואין המתרץ שייך אפרת חטאת (ג)ומשום הכי פרש"י דל"ג ליה וקשה על הא דמשני עלה בזבחים (דף קיג:) לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה קודם הגרלה הוה ראוי לפתח אהל מועד ואפילו הכי ממעט ליה קרא דאם הקריבו בחוץ פטור (ד)והא תניא בהדיא ביומא (דף סג:) דקודם הגרלה חייב השוחטו בחוץ וי"ל דלפי המסקנא דזבחים (שם) ניחא דמסיק לא קשיא כאן קודם ודוי כאן לאחר ודוי (ה)ולפי זה אפשר תרוייהו לאחר הגרלה אבל קודם הגרלה אפשר דחייב השוחטו בחוץ כי היכא ביומא: **וקרא** למה לי כגון שהומם לאחר הגרלה וחיללו על חבירו. והוא נמי בעל מום וקמ"ל דהאי שמיללו לקי משום דהקדישו בעל מום ולהכי נקט חיללו דאי לאו דחיללו על בעל מום ליכא מלקות דלא תקדישו על השני:

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הל"ו טוש"ע יו"ד סימן קסא סעי' ב:
נו ב מיי' שם פ"ה הל' ט' טוש"ע שם סעי' ח:
נז ג מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"ד ועי"ש:
נח ד מיי' פ"ח מהל' מעשה"ק הל"ו:

◆

תורה אור השלם

1. בְּנֶשֶׁךְ נָתַן וְתַרְבִּית לָקַח וָחָי לֹא יִחְיֶה אֵת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוּמָת דָּמָיו בּוֹ יִהְיֶה: יחזקאל יח יג
2. וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כה יז
3. וְהוֹלִיד בֵּן פָּרִיץ שֹׁפֵךְ דָּם וְעָשָׂה אָח מֵאַחַד מֵאֵלֶּה: יחזקאל יח י
4. אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ: ויקרא כה לו
5. כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם: ויקרא כב כ
6. עַוֶּרֶת אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרוּץ אוֹ יַבֶּלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַייָ וְאִשֶּׁה לֹא תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַייָ: ויקרא כב כב
7. וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַייָ לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ויקרא יז ד
8. וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן יְיָ אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְיָ: במדבר לא נ

◆

שיטה מקובצת

א] בקראי פליגי. וא"ת ולאביי למה לי וחי יחיה לומר דלא ניתן להשבון ותיפוק ליה דסבר דאי עביד מהני וי"ל דכל חד איצטריך לאשמועינן שלא נדרוש משמעו של שני. תוס': ב] למורא ניתן ולא תיבת נתתיו נמחק: ג] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ד] סבר דמפקינן רבית קצוצה בדיינין דאמר אביי האי מאן דמסיק בחבריה ארבע זוזי ברבית כו' למלוה בגוייהו גלימא שוי חמשא כי מפקינן: ה] תיבת כל נמחק: ו] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ז] תיבת אלא נמחק: ח] משום בל תקדישו תיבות בל תקריבו ל"ש ונמחק: ט] תשחטו. גליון רמז למעלה על המקדש באמרו כל אשר בו מום לא תקריבו אפנם זה האחרון מובן בענין השחיטה יותר מן הראשון מאשר נאמר בו אלה לה' [שאין מתוסף] בו אלא הקרבה לה'. הרב המצילי: י] רבא הכא מעניינא דקרא התם: יא] התם ואל פתח אהל מועד לרבות: יב] המשתלח בעל מום הא: יג] דמי הא אין הגורל קובע: יד] עי' בהשמטות בסוף המסכת: טו] היא דתניא חנן המצרי אומר אפילו: טז] ומזווג ליה ומשמע ליה שלא בהגרלה וא"כ לא בעינן ראוי לשם [ואף] בעל מום [דהא] לא בעינן ראוי לשם וס"ד בעל מום שפיר דמי: יז] דלא הוי דיחוי דת"ק אמר לשם מת המשתלח ישפך הדם דהואיל ונדחה ידחה: יח] יט] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כ] מה"ד בריבית קצוצה קמפלגי כו' הכי הס"ד ושייך לע"א ואח"כ מה"ד אבק רבית כו' בי"ב מנה הס"ד: כא] דקראי ונראה בעיני דמצינו: כב] ללישנא דשנייה ליה בשינוי כו' אלא שזה ירושלמי: כג] הקטרת האימורין לרבות: כד] השוחט קדשי בדק: כה] אלמא לה' להוציא: כו] עליו המקדישו בעל: כז] לשם כי מייתי אות ד' נמחק: כח] חטאת ונראה דלכך ל"ג ליה שהרי: כט] מתעד אין חייבין עליו ופריך: ל] חטאת על כן נראה מה שפירש"י דל"ג ליה: לא] פטור וביומא תניא בהדיא דקודם: לב] עי' בהשמטות בסוף המסכת:

מסורת הש"ס

א) כ"מ סא., ב) [וכן קרא דהוליד וגו' ליתא כמימרא דרבא כ"מ סא: ע"ש בתוספות], ג) שם סב. [ע"ש], ד) האי מאן דמסיק זוזי דרביתא מחבריה וקא אזיל חיטי ארבעה גרידי כוזא בשוקא ויהיב ליה מיתו חמשא כי מפקינן מיניה ד' מפקינן לידך איזולי הוא דקא מוזיל גביה ורבא כו'. נ"ק, ה) [נ"ל לא], ו) [תוספתא פ"א ה"ו לקמן ז: תוספתא דמכות פ"ד ה"ג], ז) [תיבות כל תקריבו מעולל קלת הבנה ולכן דע דבתוספתא וכן בילקוט ליתא וכן ברש"י חולין פ: ד"ה משום לאו וכו' שהעתיק ברייתא זו ליתא וכן בכ"מ בפ"א מהל' איסורי מזבח דין ד ע"ש], ח) [יומא סג: ע"ש], ט) זבחים קיג: [לקמן יג.], י) [יומא סג: חולין יא:], כ) נ"ל קובע, ל) יומא סג: זבחים לד: [ופד. מנחות טו:], מ) [יומא מ. סג: כריתות כח.], נ) [נ"ל אלא כגון], ס) [ויקרא ה], ע) [שם], פ) [אחרי פרשה ו], צ) נ"ק מ"ג, ק) במ"א: אין הגורל קובע לשם, ובמ"א: אין הגורל קובע לעזאזל, ר) גי' נ"ק אין חייבין עליו ופריך כו',

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויהביה ליה למלוה בגוותיה גלימא דשוי: (ב) שם מה ת"ל לא תקריבו כל תקדישו: (ג) שם מה ת"ל לא תקריבו כל תשחטו: (ד) בופ ע"א רש"י ד"ה והספא וכו' פליגי הס"ד ואח"כ מתחלת ע"ב מ"ה בריבית קטנה וכו' לא הכי ולא הכי אלא בסברא פליגי ופריך דילמא התם בקראי פלגי כו' הס"ד ואח"כ ד"ה אבק רבית וכו' בי"ב מנה הס"ד ואח"כ ד"ה לחיים: (ה) ד"ה בשינוי וכו' וני"ב דמצינו למימר: (ו) ד"ה ת"ר כו' אם בלא תשחטו: (ז) ד"ה המקדיש נ"ל קודם ד"ה ה' שמות: (ח) ד"ה לרבות וכו' תקדישו הס"ד ואח"כ מ"ה אי קרבן: (ט) ד"ה יצאו אלו אלמא לה' להוציא: (י) ד"ה אבל הכא וכו' לרבות הוא דאסור לאקדושיה הס"ד:

◆

רבינו גרשום

דשנינן כל הני שינויי אמר לך רבא אמר לך אביי א"כ במאי פליגי פליגין ברבית קצוצה. (תנא רבית) לאביי דאמר אי עבד מהני לא מהדר (לרבית): לרבא דאמר לעולם לא מהני מהדר (לריבית): האי מאן דמסיק בחבריה זוזי וכבר עלה הריבית שחייב לו ליתן ד' זוזי דרביתא (וסגי) ויהיב [ליה] לוה למלוה [בגוייהו]: גלימא דשויא חמשה בארבעה כי מפקינן כו' אלמא אביי סבר דמפקינן מיניה. אלא אביי ורבא קא מפלגי בשנוי קונה היינו ישנוי קונה דעבר אמימרא דרחמנא דשינה [כציווין] לאביי קונה היינו מהני לרבא לא. ל"א קא מיפלגי (בהני שינויי) [והני בשינויי] דשנינן [דאמרן] דאביי אמר מהני ומתרץ לטעמיה [ורבא אמר לא מהני ומתרץ לטעמיה] היינו (שינויי) נמי קונה דקאמר אלא רבהאי לישנא מפרש [טפי]: ל"א פליגי ברבית קצוצה וכדרבי אלעזר כו'. [א"ל (רב אחא) רבא] לא (התם) [אתי] בקראי (פליגי) [פליגינן] בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה [דמיו בו למיתה ניתן ולא להשבון] היינו טעמא דאביי ורבא דסברי יוצאה בדיינין משום דכתיב קרא [וחי אחיך עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת וחי אחיך עמך] אהדר ליה דרבית דלא תיסב מיניה כי היכי דניחי בהדך: (אלמא) [ואלא במאי] קא מיפלגי. בשינוי קונה כדאמרן: (ת"ל כל) [מום עובר מנין] (דיכול) [מדיכול] למימר אשר בו מום לא לרצון יהיה וכתב כל לרבות בעל מום עובר: לא תקריבו. נמי לא צריך (ואי) [דאי] משום בל תשחטו בעל מום אתא והדר כבר נאמר למטה כדמפרש לקמן דשחיטת בעל מום מקרא אחרינא נפקא: [משום בל תקדישו. דהאי לא תקריבו מוקים ליה לקמן דהיינו לא תקדישו]: ועל הקטרת כולו ועל הקטרת מקצה. בין אם מקטירו כולו בין אם מקטיר מקצתו עובר משום בל תקטירו: אם בל תקדיש הרי כבר אמור למעל' כדאמרן דהאי כל אשר בו מום לא תקריבו היינו לא תקדישו: אשה אלו האשים. היינו בל תקטירו: לה' לרבות שעיר המשתלח. [לבעל מום שלא [יביא] בעל מום] אע"ג דאינו בא לה' [והא] אין הגורל קובע אלא בראוי לשם כלומר דאפילו שעיר המשתלח בעינן (הכא) [תם]: [והתניא קרבן] האי דכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן (מעט) [שומע אני] אף קדשי בדק הבית שנקראו קרבן אם שחטו בחוץ יהא חייב: אוציא את אלו קדשי בדק הבית דהיינו נמי בעלי מומין כדאמרינן לקמן דאין מקדישין לבדק הבית אלא בעלי מומין ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן תמימין וראויין הן לפתח אהל מועד: ת"ל לה' מי שמיוחדין לה'. להקרבה חייב משום שוחטי חוץ יצאו אלו פרת חטאת ושעיר המשתלח שאין מיוחדין להקרבה אלמא לה' להוציא הוא. להי' למה לי ש"מ מאי אשים (דקאמר מדבר דמרבינן באשים) [דקא מרבי דמרצין באשים] לשם אסור בבעל מום. ושעיר המשתלח נמי מרצה [הוא] לעזאזל כאשים לשם הלכך בעינן תם: אמר רבא לא נצרכה לכתוב לה' אלא (כגון) שהומם שעיר המשתלח מאחר שהוגרל וחללו על שעיר אחר בעל מום לשם אבל הכא כשהומם מאחר שהוגרל דהא מינכר ההוא דשם דחם הוא אימא לא לקי כי מייתי אידך בעל מום קמ"ל. ל"א טעמא דכתיב קרא לה' כו': אמר רב יוסף הא מני. ואיצטריך לה' לרבות חנן המצרי היא דאמר אפילו דם בכוס [של שעיר של שם שעדיין לא נזרק ונאבד שעיר המשתלח או שהומם מביא חבירו אחר לשעיר המשתלח] ומזווג לו. להאי שעיר שנשחט כלומר דשלא בהגרלה מביאו דהא לא מצי למיגרל שכבר נשחט חבירו וכי היכי דמצי מייתי שלא בהגרלה אליבא דחנן וסד"א ההכי נמי מצי מייתי ליה בעל מום להכי איצטריך ליה: ואכתי אמאי איצטריך (לה') [לחנן]: נהי דשמעת ליה לחנן [דאמר] אפילו דם בכוס מביא ומזווג לו להכי קאמר לאשמועינן דלא הוי דחוי דנשחט כל זמן שלא נזרק ודמו יש לו תקנה אע"פ שמת חבירו או נאבד דמביא אחר ומזווג לו אבל שלא בהגרלה מי שמעת ליה דמביאו דלמא מייתי ומגריל קאמר וכיצד עושה יביא שנים ויגריל עליהם ואותו שיבא

מוסף רש"י

וחי לא יחיה. סיפיה דקרא מות יומת דמיו בו יהיה (ב"מ סא.). הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים. כלומר דמים שפסק שהעני את חבירו ומת כרעב עליו יקונו (שם). ואשה לא תתנו מהם. כתיב מהן (שם). מקצתן. כבעלי מומין כתיב (יומא סג.). אי קרבן שומע אני כו'. קרבן דכתיב בשחוטי חוץ להקריב קרבן וגו', דריש ליה בת"כ על הקרבן חייב ואינו חייב על השוחט חולין בפנים, אי קרבן לאו להכי אתא אלא לחייב על קדשי בדק הבית ששחטן בחוץ, שאף הן נקראו קרבן, כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד, ואין זה אלא לבדק הבית (זבחים קיג. ובעי"ז לקמן יג. יומא סג.). שאין ראוי לפתח אהל מועד. לאו שמתפתי בבכור יומא לפי שמתמן בעלי מומין, דקי"ל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה, אבל לענין הקטרה אני למד כאן דלאפילו תמים נמי קרוי אינו ראוי, דלא הוצעמד לבא אל אהל מועד, והא פרת חטאת היא ותמימה היא וקרי לה אינו ראוי (זבחים שם ובעי"ז יומא שם). ושעיר המשתלח. דראוי הוא שהוא תמים, שיהא ראוי לשם, דלא ידעינן מי מתרמי לשם חטאת, זה משמעות, ולפי סוגיא של שמועה זו משמע דקרי ליה ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ווידוי (זבחים שם). ת"ל לה'. להקריב קרבן לה', המיוחד לה', להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד לשם, אין הגורל קובע. לשם, אלא בדבר הראוי. את הראוי לשם (יומא סג: ובחולין יא: אין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם, שהרי בשעת הגורל אין יודע איזה יעלה לשם). אפילו דם. של שעיר הפנימי, בכוס, שנגר נשחט ומת המשתלח, מביא חבירו. מן השוק, ומזווג ליה. לדם ומשלחו (יומא מ:) לא נדחה הדם אלא מביא שעיר אחר ומזווג להדם וכפר הדם למתנותיו וזה ישתלח, ולשון אפילו דנקט משום דפלגו מתקומות בדבר, איכא למ"ד אפילו בעלי חיים נדחים, דקתני ואם משהגריל מת אחד מהם יביא שנים ויגריל עליהם כבתחלה והנשאר ירעה, ואיכא למ"ד מביא חבירו שלא בהגרלה, דבעלי חיים אין נדחין והגרלה לא מעכבת, אבל דם בכוס ומת המשתלח ישפך הדם, דשחוטין נדחין ואין חוזרין ונראין, ואתא חנן המצרי למימר אפילו דם בכוס מזווג ליה אחר (זבחים לד:) ולא אמרינן הואיל ונדחה הדם כמיתת חבירו ישפך ויביא שנים ויגריל עליהן ויתכפר בהן (שם עז. ובעי"ז מנחות טו.). מת אחד מהן. לאחר הגרלה, לאו אפשר עוד להגריל אלא אם כן יביא שנים אחרים וילך אחד לאיבוד, כדאמרינן בפרק שני שעירי (יומא סב.) מביא חבירו בלא הגרלה. מביא אחד מן השוק תחת זה שמת ויהא חבירו של זה השעיר ואין צריך להגריל (יומא מ:) ויקרב זה העומד אם של שם הוא, דאין בעלי חיים נדחין, אע"ג דאבד בו גלוי ונדחה זה חוזר ונראה ואין דיחוי אצל בעלי חיים (כריתות כח.).